

Γιατί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το νερό;

Η έλλειψη και η υποβάθμιση του νερού αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα και σοβαρότερα περιβαλλοντικά προβλήματα της εποχής μας. Τις συνέπειες αυτών των προβλημάτων βιώνουν καθημερινά, πολλοί άνθρωποι σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων και των χωρών της Μεσογείου. Όχι τυχαία, η εξοικονόμηση νερού, αναγνωρίζεται ως κεντρική προτεραιότητα διεθνώς και το 2006 χαρακτηρίστηκε ως έτος με θεματικό περιβαλλοντικό περιεχόμενο: «**Νερό-Γαλάζιος Πλανήτης**».

Ωστόσο, η έλλειψη ενημέρωσης και η απουσία κατάλληλων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στην προσπάθεια συνειδητοποίησης των διαστάσεων του προβλήματος. Παρά την ανάληψη ποικιλίας προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με θέμα το νερό στη χώρα μας, η εστίαση στο θέμα της εξοικονόμησης νερού μέσα από μια κριτική διδακτική προσέγγιση δεν αποτελεί συνήθως τον κεντρικό στόχο. Αντιθέτως, αντίστοιχες προσπάθειες συγκρότησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε άλλες χώρες σημείωσαν ιδιαίτερη επιτυχία.

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στοχεύει, πράγματι, στη διάχυση της ιδέας της εξοικονόμησης του νερού. Στο πλαίσιο μιας Περιβαλλοντικής Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, όπως το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, μια τέτοια προοπτική επιχειρείται μέσα από το δημιουργικό άνοιγμα του σχολείου στα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα που συνδέονται με το νερό και κατ' επέκταση στον σχετικό προβληματισμό που απασχολεί, διεγείρει και διχάζει τις σύγχρονες κοινωνίες και συνδέεται με τις λύσεις αυτών των προβλημάτων. Παράλληλα, καταβάλλεται προσπάθεια, ώστε στο πλαίσιο αυτού του εκπαιδευτικού προγράμματος, να αξιοποιηθεί η πλούσια εμπειρία της οργάνωσης μέσω των συνεργασιών που αναπτύσσει με τις σχολικές κοινότητες, τις τοπικές κοινωνίες και την ποικιλία των φορέων τόσο σε τοπικό όσο και εθνικό, περιφερειακό ή ευρωμεσογειακό επίπεδο.

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το νερό: πώς ξεκίνησε...

Μάιος 2005 - Ιούνιος 2006

- η αρχή

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS τον Μάιο του 2005 ξεκίνησε τη δημιουργία ενός πρότυπου εκπαιδευτικού προγράμματος με θέμα την εξοικονόμηση νερού και τη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων. Το πρόγραμμα: «*Εξοικονόμηση νερού. Ολοκληρωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για τα Σχολεία της Ν. Ευρώπης*» υλοποιήθηκε με την ευγενική υποστήριξη του Ταμείου Κοινωνικής Συνεισφοράς της TOYOTA Motor Europe και της TOYOTA Ελλάς, καθώς και τη συνεργασία των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής, Δ' και Γ' Αθήνας, Αιτωλοακαρνανίας και Χανίων. Στην υλοποίηση του προγράμματος, συμμετείχαν επίσης οι Δήμοι Ελευσίνας, Αγ. Δημητρίου και Πετρούπολης.

- τα πρακτικά αποτελέσματα στο μαθητικό πληθυσμό

Συνολικά, το οπτικό εκπαιδευτικό υλικό που σχεδιάστηκε ειδικά για τις ανάγκες του προγράμματος παρακολούθησαν από τον Μάιο 2005 ως τον Ιούνιο του 2006 1.615 μαθητές, σε 35 σχολεία της Ελλάδας (Αττική, Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία). Από τα σχολεία αυτά, 927 μαθητές 17 σχολείων με τη συνεργασία του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, προχώρησαν σε πρακτική εφαρμογή ορισμένων φύλλων εργασίας του σχεδιαζόμενου εκπαιδευτικού πακέτου, που αφορούσαν σε δράσεις εξοικονόμησης νερού στο σχολείο και στο σπίτι. Συγκεκριμένα, είχαν τη δυνατότητα να εμπλακούν σε δράσεις πρακτικού χαρακτήρα, π.χ. καταγραφή των χρήσεων, της κατανάλωσης και της διαχείρισης του νερού στις σχολικές μονάδες, εκμάθηση απλών μεθόδων ελέγχου διαρροών νερού, αλλά και σε δράσεις ενημέρωσης με σκοπό την ευαισθητοποίηση του υπόλοιπου σχολείου και της γειτονιάς.

Επίσης, σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, έγινε κάλεσμα προς τους μαθητές, ώστε να συμμετέχουν με έργα τους στον Διαγωνισμό Καλλιτεχνικής Δημιουργίας με θέμα: «Για μια σταγόνα νερό...».

- η επαφή με τους εκπαιδευτικούς

Σημαντική σε όλες τις φάσεις διαμόρφωσης του τελικού σχεδίου του προγράμματος και του εκπαιδευτικού υλικού, αποτέλεσε η βοήθεια και συνεισφορά πολλών εκπαιδευτικών της πράξης, αλλά

και ειδικών επιστημόνων σε θέματα διαχείρισης νερού. Με σκοπό τη διασπορά γνώσης και την ανταλλαγή κρίσεων και απόψεων, διοργανώθηκαν το 2005 μια σειρά από ενημερωτικές ημερίδες και βιωματικά σεμινάρια με τη συμμετοχή μεγάλης μερίδας του εκπαιδευτικού κόσμου: στην Αιτωλοακαρνανία, στον Άγιο Δημήτριο, στην Ελευσίνα και στα Χανιά σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το ΚΠΕ Θέρμου, το Πνευματικό Κέντρο Δ. Αργινίου. Στις συναντήσεις αυτές, η ενημέρωση σε θέματα διαχείρισης νερού και η παρουσίαση του σχεδιαζόμενου εκπαιδευτικού πακέτου, συνοδεύτηκαν από γόνιμο διάλογο και προβληματισμό με τους εκπαιδευτικούς της πράξης ως προς τους εναλλακτικούς τρόπους και τις μεθόδους διδασκαλίας σε θέματα εξοικονόμησης νερού.

- η συνεργασία με Δήμους

Παράλληλα, στους συνεργαζόμενους Δήμους της Ελευσίνας, της Πετρούπολης και του Αγ. Δημητρίου, έγινε η επισκευή και αντικατάσταση συσκευών νερού σε σχολικές μονάδες με στόχο τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων της προσπάθειας των μαθητών για εξοικονόμηση νερού. Το επιθυμητό αποτέλεσμα, το οποίο και επιτεύχθηκε, ήταν η ενεργή συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης σε περιβαλλοντικά ζητήματα, καθώς και η ενεργοποίησή της στο κάλεσμα των μαθητών για δράση.

- η αξιολόγηση

Στο τέλος του διδακτικού έτους, επιχειρήθηκε με τη συμβολή των αρμοδίων υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών δράσεων που αναλήφθηκαν, σε εννέα (9) από τα προαναφερθέντα σχολεία. Η αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος είχε, πράγματι, θετικά αποτελέσματα.

- η παρουσίαση – εκδηλώσεις

Στον εκθεσιακό χώρο του ΜΕΤΡΟ Συντάγματος, το διάστημα 23-27 Μαΐου 2006 πραγματοποιήθηκε Έκθεση Καλλιτεχνικής Δημιουργίας με θέμα: «Για μια σταγόνα νερό...». Στην Έκθεση αυτή συμμετείχαν με 1630 καλλιτεχνικά έργα (ζωγραφικής, κολάζ, λογοτεχνικών κειμένων, παραμυθιών) 2500 μαθητές από 140 σχολεία και καλλιτεχνικά εργαστήρια ανά την Ελλάδα. Παράλληλα, σε ανοιχτή εκδήλωση, που πραγματοποιήθηκε στον ίδιο χώρο, έγινε η βράβευση των έργων των παιδιών και παρουσιάστηκε η συμμετοχή των σχολείων στις δράσεις του προγράμματος.

Σεπτέμβριος 2006- Ιούνιος 2007

- η συνέχεια

Μετά τη θετική ανταπόκριση της εκπαιδευτικής κοινότητας, το πρόγραμμα συνεχίστηκε την επόμενη χρονιά 2006-07 με την ευγενική υποστήριξη του Ταμείου Κοινωνικής Συνεισφοράς της TOYOTA Motor Europe και της TOYOTA Ελλάς, θέτοντας ακόμα μεγαλύτερους στόχους. Το πρόγραμμα επεκτάθηκε στην Κύπρο, στοχεύοντας έτσι στην εξάπλωση της πληροφορίας στις χώρες της Μεσογείου που πλήττονται από την έλλειψη νερού. Η κυπριακή περιβαλλοντική οργάνωση ΑΚΤΗ ανέλαβε την υλοποίηση του προγράμματος στην Κύπρο.

- τα πρακτικά αποτελέσματα στο μαθητικό πληθυσμό

Αξιοποιώντας την εμπειρία της προηγούμενης χρονιάς, το πρόγραμμα εμπλουτίστηκε, βελτιώθηκε και συνέβαλε στην ενημέρωση ενός ακόμα μεγαλύτερου αριθμού μαθητών, καλύπτοντας και άλλες περιοχές της Ελλάδας. Σε 57 σχολεία από την Αιτωλοακαρνανία, την Αχαΐα, τη Μαγνησία, τη Θεσσαλονίκη, την Κρήτη και την Αττική, 2766 μαθητές είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το νερό.

Στην Κύπρο, επιχειρήθηκε αντίστοιχη προσπάθεια σε έξι (6) σχολεία, όπου ενημερώθηκαν 954 μαθητές. Παράλληλα, η οργάνωση ΑΚΤΗ ενθάρρυνε την πρακτική εφαρμογή ορισμένων δράσεων εξοικονόμησης νερού στα σχολεία και συνέβαλε στη συγκρότηση ομάδων μαθητών, οι οποίοι ως «φύλακες του νερού» θα είχαν την ευθύνη για τα θέματα του νερού σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Παράλληλα, επιχειρήθηκε η ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση 500 περίπου νέων, ηλικίας 18-22 ετών.

Τα αποτελέσματα των εργασιών των σχολείων παρουσιάστηκαν σε εκδήλωση, που πραγματοποιήθηκε την Παγκόσμια Ημέρα του Νερού, 22 Μαρτίου 2007 στο Ινστιτούτο Γκαίτε στην Αθήνα.

-η επαφή με τους εκπαιδευτικούς

Ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών, 141 εκπαιδευτικοί από 57 σχολεία της Αιτωλοακαρνανίας, της Αχαΐας, της Μαγνησίας, της Θεσσαλονίκης, της Κρήτης και της Αττικής, καθώς και 56 εκπαιδευτικοί από τα έξι σχολεία της Κύπρου είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το νερό, αλλά και να συμμετέχουν στο γενικότερο προβληματισμό με τις απόψεις και τις κρίσεις τους. Επίσης, στην Κρήτη, στο Λαύριο, στη Θεσσαλονίκη και στην Κύπρο, πραγματοποιήθηκαν με τη συμβολή των υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μια σειρά από βιωματικά σεμινάρια απευθυνόμενα σε εκπαιδευτικούς.

- συνεργασία με Δήμους

Σε κάθε συνεργασία με τα σχολεία διαμορφώθηκε και η αντίστοιχη επικοινωνία με τον Δήμο της εκάστοτε περιοχής, τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα. Τα σχολεία είχαν τη δυνατότητα να επικοινωνούν άμεσα με τους αντίστοιχους δήμους, προκειμένου να τους υποδείξουν συγκεκριμένα προβλήματα στη διαχείριση του νερού ή να τους προτρέπουν στην ανάληψη κάποιων συγκεκριμένων δράσεων εξοικονόμησης. Η ανταπόκριση των Δήμων ήταν θετική και σε αρκετές περιπτώσεις σχολείων, με την παρέμβαση του τεχνικού προσωπικού των δήμων, αντικαταστήθηκαν συσκευές, όπως βρύσες ή καζανάκια που παρουσίαζαν διαρροή.

- η παρουσίαση – εκδηλώσεις

Τον Σεπτέμβριο 2006, το πρόγραμμα παρουσιάστηκε από το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS στην «Βραδιά του Ερευνητή», που απευθυνόταν σε μαθητές και διοργανώθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Ωκεανογραφίας. Το πρόγραμμα επίσης παρουσιάστηκε στις εκθέσεις: "Ecolife" και "Watertec and Aqua" τον Νοέμβριο του 2006. Στην Ecolife, πραγματοποιήθηκε ειδική εκδήλωση, όπου μετείχαν εκπρόσωποι από την TOYOTA και το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS. Τον Δεκέμβριο του 2006, το πρόγραμμα παρουσιάστηκε σε εκδήλωση των Εκδόσεων ΠΑΤΑΚΗ, που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του κεντρικού βιβλιοπωλείου. Επίσης, στην Χερσόνησο Κρήτης, πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη εκδήλωση με θέμα τους τρόπους εξοικονόμησης νερού με τη συνδιοργάνωση του Δικτύου Μεσόγειος SOS και του Δήμου Χερσονήσου, ο οποίος είχε ήδη προβεί σε δράσεις εξοικονόμησης στα σχολεία της περιοχής. Τον Μάρτιο του 2007, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Νερού, οργανώθηκε στην Αθήνα ημερίδα με θέμα: "Βιώσιμη Διαχείριση & Εξοικονόμηση Νερού", όπου επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, δημόσιοι φορείς και εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης ανέπτυξαν τα προβλήματα και αναζήτησαν λύσεις για το «πρόβλημα του 21ου αιώνα».

Σεπτέμβριος 2007 - σήμερα

Το Πρόγραμμα συνεχίζει κι επεκτείνεται για μια ακόμα χρονιά, με την ευγενική υποστήριξη της εταιρείας APLHA BANK. Ο στόχος και αυτή τη φορά είναι η ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση ενός μεγάλου αριθμού μαθητών, η διοργάνωση σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς, η πραγματοποίηση ενημερωτικών εκδηλώσεων, η συνεργασία με Δήμους. Ήδη μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς 2007 - 2008 έχουν ενημερωθεί πάνω από 2500 μαθητές στην Αθήνα, τον Πειραιά και την Πάτρα. Το πρόγραμμα έχει ήδη παρουσιαστεί σε πολλά σεμινάρια εκπαιδευτικών, καθώς και σε δημόσιες εκδηλώσεις και ημερίδες. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί ότι σε μια προσπάθεια διερεύνησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στα υδατικά αποθέματα, το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, σε συνεργασία με τη Σχολή Χημικών- Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, διοργάνωσε Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «*Το Νερό στην Εποχή της Κλιματικής Αλλαγής*»¹.

¹ Η Ημερίδα έλαβε χώρα την Παρασκευή 28 Μαρτίου 2008, στο Γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Ελλάδα με ομιλητές από το χώρο του Πολυτεχνείου, του Πανεπιστημίου, εκπροσώπους δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, εταιριών ύδρευσης και περιβαλλοντολόγους. Την ημερίδα χαιρέτισαν ο κ. Γιώργος Κασιμάτης, Διευθυντής του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Ελλάδα, ενώ παρέμβαση με θέμα: «*Ευρωπαϊκές Πολιτικές για τη διαχείριση των υδατικών πόρων στην εποχή της κλιματικής αλλαγής*» έκανε ο ευρωπαίος Επίτροπος για το Περιβάλλον κ. Σταύρος Δήμας.

Με την επέκταση του προγράμματος για 3^η συνεχή χρονιά, δίνεται η δυνατότητα αντιμετώπισης της δράσης ως εξελισσόμενη. Όλο και περισσότερα σχολεία, μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς ενημερώνονται για τη σημασία του νερού, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα από την αλόγιστη χρήση του, και το πιο σημαντικό, τους τρόπους διαχείρισης αυτού του τόσο σημαντικού ζητήματος. Ο αριθμός των πολιτών, που «παίρνουν μέρος στη λύση» όλο και αυξάνεται. Τα νέα σχολεία προστίθενται σε μια λίστα που ξεκίνησε το 2005 και όλο μεγαλώνει. Έτσι, όταν κάποιος μαθητής αναρωτηθεί για την σημασία της δικής του, μικρής συμμετοχής, έρχεται η απάντηση ότι δεν είναι μόνο εκείνος και ότι από το 2005, χιλιάδες μαθητές σε όλη την Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες της Μεσογείου παίρνουν μέρος σε αυτή τη προσπάθεια.

Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα για μια συνεχή, συστηματική βελτίωση κι επικαιροποίηση του εκπαιδευτικού υλικού, προσαρμογή του στα νέα δεδομένα, τόσο σε γνωστικό επίπεδο (σε νέα δεδομένα που αφορούν στην κατάσταση των υδάτων στη χώρα μας, τη Μεσόγειο, τον κόσμο), όσο και σε παιδαγωγικό επίπεδο. Το πρόγραμμα αναπροσαρμόζεται, ενσωματώνονται σύγχρονες εκπαιδευτικές τεχνικές, ενώ εστιάζει όλο και περισσότερο στην ουσιαστική ενεργοποίηση των μαθητών και στην αποτελεσματική ανάληψη δράσης.

Τόσο η εκπαιδευτική κοινότητα, όσο και η ευρύτερη κοινωνία δείχνει να ανταποκρίνεται θετικά και να σκύβει με περίσσιο ενδιαφέρον στην προσπάθεια αυτή, καθώς ενδιαφέρον για συμμετοχή στη λύση εκφράζουν οι Δήμοι και οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ). Προσδοκούμε στα αποτελέσματα και τη συνεχή βελτίωση της συλλογικής αυτής προσπάθειας!

Τι περιλαμβάνει αυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα;

Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 9-15 ετών και περιλαμβάνει δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα νερού, καθώς και δράσεις εφαρμογής και επίδειξης ήπιων τεχνικών και μέτρων εξοικονόμησης νερού.

Συνολικά, το πρόγραμμα συγκροτούν και υποστηρίζουν μία παρουσίαση με σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα, το εκπαιδευτικό πακέτο, η ενημερωτική ιστοσελίδα www.watersave.gr, καθώς και μια ποικιλία ημερίδων, σεμιναρίων, δημόσιων εκδηλώσεων με θέμα την εξοικονόμηση νερού.

Η παρουσίαση γίνεται στους μαθητές από ειδικευμένους συνεργάτες του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS έχοντας ως στόχο την κατανόηση της σημασίας του νερού για τον άνθρωπο και τη φύση, τον προβληματισμό και τον κριτικό στοχασμό σε σύγχρονα ζητήματα χρήσης και διαχείρισης του νερού, τη διερεύνηση της προσωπικής καταναλωτικής συμπεριφοράς και στάσης στα θέματα του νερού. Τα παιδιά προτρέπονται να γίνουν ενεργοί πολίτες, να διερευνήσουν την πραγματικότητα στην οποία ζουν, να ενθαρρυνθούν στην ανάληψη δράσης. Στους μαθητές κι εκπαιδευτικούς των σχολείων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα προσφέρεται ενημερωτικό υλικό, μια ποικιλία φύλλων εργασίας με ποικιλία δραστηριοτήτων για το σπίτι και το σχολείο, καθώς και αντίγραφο του εκπαιδευτικού πακέτου σε DVD, προκειμένου να στηριχθεί πιο ουσιαστικά η δράση των παιδιών. Το κεντρικό νόημα που διαπερνά την υλοποίηση των δράσεων αυτών είναι ότι με απλούς τρόπους, μέσα και υλικά και κυρίως μέσα από υπεύθυνη και κριτική συμπεριφορά, η σπατάλη νερού μπορεί να περιοριστεί σημαντικά. Τα αποτελέσματα των εργασιών των σχολείων αναρτώνται στην ειδική ιστοσελίδα www.watersave.gr, ώστε να χρησιμοποιηθούν ως πρότυπα και για άλλα σχολεία που ενδεχομένως θέλουν να αναλάβουν δράση.

Η δημιουργία μιας πολυγλωσσικής **ιστοσελίδας** (www.watersave.gr) στα πλαίσια του προγράμματος παρέχει τη δυνατότητα διαρκούς ενημέρωσης μαθητών και εκπαιδευτικών, καθώς και ανταλλαγής απόψεων, εντυπώσεων και εμπειρίας στα θέματα εξοικονόμησης νερού. Επιπλέον, δίνει τη δυνατότητα ανταλλαγής εμπειριών σε θέματα εξοικονόμησης νερού μεταξύ σχολείων, Δήμων και περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων από διάφορες ευρωπαϊκές και μεσογειακές χώρες.

Το πρόγραμμα επιδιώκει, εξάλλου, να αποτελέσει τη βάση για το σχεδιασμό ανάλογων πρωτοβουλιών και σε άλλους δήμους και με τη συνεργασία ακόμη περισσότερων σχολείων σε όλη την Ελλάδα. Σε ένα επόμενο επίπεδο, επιδιώκεται η διεύρυνση κι επέκταση του προγράμματος και σε άλλες χώρες της Ν.Α. Ευρώπης και της Μεσογείου.

Τι προσφέρει αυτό το εκπαιδευτικό πακέτο;

Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού πακέτου, που θα υποβοηθά τη δράση των σχολικών μονάδων στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αποτελεί βασική προτεραιότητα και δράση του προγράμματος. Ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η συγκρότηση του εκπαιδευτικού υλικού βασίζεται στο γενικότερο συλλογισμό και φιλοσοφία που διαπνέει όλο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Σε μια προσπάθεια σφαιρικής κι ολόπλευρης αντιμετώπισης των θεμάτων του νερού, καθώς κι έγκαιρης αντιμετώπισης των ελλείψεων ή παραλείψεων, επιχειρήθηκε η συνεργασία με εκπαιδευτικούς, ειδικούς επιστήμονες, αλλά και καθηγητές στο επιστημονικό πεδίο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Η κατάθεση της εμπειρίας, της κρίσης και της προβληματικής τους επέδρασε καθοριστικά στη μορφή και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού πακέτου. Η διοργάνωση ημερίδων με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών της πράξης και η επεξεργασία διδακτικών σεναρίων για το νερό λειτούργησε ανατροφοδοτικά σε όλη την προσπάθεια συγγραφής και προσαρμογής των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Τέλος, η πειραματική εφαρμογή σε σχολικές μονάδες ορισμένων δραστηριοτήτων του εκπαιδευτικού υλικού συνέβαλε στον πιο προσεχτικό και συνεκτικό τρόπο απόδοσής τους.

Με την εξασφάλιση της συμβολής και σύμπραξης σε πολλά επίπεδα συνεργασίας, θεωρούμε ότι σε μεγάλο βαθμό διευκολύνεται η ομαλή εφαρμογή και προσαρμογή των στόχων του εκπαιδευτικού υλικού στις ανάγκες της καθημερινής διδακτικής πράξης. Άλλωστε, η δυνατότητα παρουσίασης των περιεχομένων του εκπαιδευτικού υλικού μέσω της σχετικής ιστοσελίδας θα προσφέρει τη δυνατότητα συνεχούς ανατροφοδότησης κι ελέγχου των προτεινόμενων στόχων κι εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Συνολικά, η δημιουργία του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού πακέτου παρωθείται από την ανάγκη επίτευξης των στόχων:

- Υποστήριξη των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των σχολικών μονάδων στα θέματα νερού, αποδίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια της εξοικονόμησης.
- Ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, παρέχοντας στους μαθητές ευέλικτους τρόπους προσέγγισης των θεμάτων του νερού, καθώς και την αναγκαία υποστήριξη των εκπαιδευτικών.
- Εμπλουτισμός των θεμάτων του νερού με το σύγχρονο κοινωνικό-περιβαλλοντικό προβληματισμό, που απορρέει από την επαφή της οργάνωσης με τους κοινωνικούς φορείς και την κοινωνία των πολιτών.
- Αξιοποίηση κι ενσωμάτωση της σύγχρονης κι επίκαιρης γνώσης κι εμπειρίας, που προκύπτει από τη συνεργασία τόσο με εκπαιδευτικούς όσο και με ειδικούς επιστήμονες στα θέματα του νερού.
- Ενσωμάτωση και προβολή της εμπειρίας και των καλών παραδειγμάτων, που παρέχει η συνεργασία του Δικτύου Μεσόγειος SOS με χώρες της Ν. Ευρώπης και της Μεσογείου.

Σε όλη την προσπάθεια διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τους παραπάνω στόχους, ενσωματώνονται στον έναν ή στον άλλο βαθμό αρχές και τάσεις, που αποτελούν το σύγχρονο θεωρητικό πλαίσιο της επιστήμης της παιδαγωγικής, αλλά και της επιστήμης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Η ενσωμάτωση των σύγχρονων επιστημονικών τάσεων συνδυάζεται παράλληλα κι αλληλένδετα με την αξιοποίηση της εμπειρίας των ίδιων των εκπαιδευτικών, μέσα από την επαφή, την εξοικείωση και την αλληλεπίδρασή τους με τη διδακτική πράξη. Η συγγραφή του εκπαιδευτικού υλικού υιοθετεί σε γενικές γραμμές την ακόλουθη παιδαγωγική λογική:

- **Διαθεματική-διεπιστημονική προσέγγιση** μέσω της διαπραγμάτευσης των θεμάτων του νερού μέσα από πολλές και διαφορετικές ενότητες, που υιοθετούν έναν ολιστικό και διεπιστημονικό τρόπο προσέγγισης της γνώσης.
- **Ενεργητική μάθηση**, αποδίδοντας έμφαση όχι σε μια απλή συσσώρευση γνώσεων, αλλά στην παρακίνηση των μαθητών να ερευνηθούν και να ανακαλύψουν από μόνοι τους τη γνώση.
- **Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία**, προϋποθέτοντας κι ενθαρρύνοντας τη συνεργασία, την αλληλεπίδραση και τη συμμετοχική δράση των μαθητών.
- **Σύνδεση με την καθημερινή ζωή**, προσφέροντας ευκαιρίες μάθησης μέσα από πρακτικές καταστάσεις της άμεσης πραγματικότητας των μαθητών.

- **Διαπολιτισμική διάσταση**, προβάλλοντας την ανάγκη προώθησης του διαπολιτισμικού διαλόγου στη βάση της κοινής δράσης των χωρών της Μεσογείου με σκοπό την από κοινού επίλυση των προβλημάτων τους.
- **Άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τους κοινωνικούς φορείς**, διαχέοντας την άποψη ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα απαιτούν την εμπλοκή όλων των κοινωνικών ομάδων κι ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη κοινωνικής δράσης των μαθητών και έξω από τα όρια του σχολείου, σε επίπεδο γειτονιάς, τοπικής κοινωνίας ή κι ευρύτερα.
- Επικέντρωση σε μια μορφή **Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το περιβάλλον** ως μια διάσταση που δίνει έμφαση στις βαθύτερες αιτίες των περιβαλλοντικών προβλημάτων, στον κριτικό προβληματισμό και στην ανάγκη ανάληψης δράσης για την επίλυσή τους.
- Επικέντρωση σε μια **Κοινωνικά Κριτική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση**, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στην καλλιέργεια γνώσεων, αλλά κυρίως στη διερεύνηση στάσεων, τη διασαφήνιση αξιών και τη κριτική διερεύνηση συμπεριφορών και προθέσεων για δράση.
- Ενσωμάτωση των αρχών της **Εκπαίδευσης για την Αειφορία**, δίνοντας έμφαση στην ανάδειξη της άρρηκτης σχέσης που συνδέει το περιβάλλον με τα θέματα της κοινωνίας, της οικονομίας και της ανάπτυξης, προάγοντας τον προσανατολισμό προς τις μελλοντικές γενιές.

Τι περιλαμβάνει το εκπαιδευτικό πακέτο;

Λαμβάνοντας υπόψη τον πολύμορφο και πολυδιάστατο χαρακτήρα των θεμάτων του νερού, το εκπαιδευτικό πακέτο προβλέπει τη διαπραγμάτευση των θεμάτων μέσα από είκοσι αυτοδύναμες, αλλά αλληλοσυνδεόμενες διδακτικές ενότητες. Η δομή αυτή ακολουθείται τόσο στο υλικό που αφορά τους μαθητές όσο και τους εκπαιδευτικούς.

Συγκεκριμένα, οι ενότητες του εκπαιδευτικού υλικού είναι:

1. Γνωριμία με το νερό
2. Ο κύκλος του νερού
3. Νερό και φύση
4. Νερό και σώμα
5. Νερό και πολιτισμός
6. Νερό και οικονομικές δραστηριότητες
7. Παγκόσμια προβλήματα στη διαχείριση του νερού
8. Νερό και κοινωνικές συγκρούσεις
9. Νερό και κλίμα
10. Το νερό στην πόλη
11. Η ρύπανση του νερού
12. Το εμφιαλωμένο νερό
13. Προβλήματα του νερού σε τοπικό επίπεδο
14. Το νερό στο σπίτι (α)
15. Το νερό στο σπίτι (β)
16. Το κόστος του νερού
17. Εξοικονόμηση νερού στο σπίτι
18. Εξοικονόμηση νερού στο σχολείο
19. Επαναχρησιμοποίηση – ανακύκλωση νερού
20. Δημιουργικές δραστηριότητες με το νερό

Πιο αναλυτικά, το εκπαιδευτικό υλικό δομείται ως εξής:

(α) Υλικό για τους μαθητές. Είκοσι θεματικές ενότητες με βασικό πληροφοριακό υλικό και ποικιλία δραστηριοτήτων: ιδέες για έρευνα, ιδέες για δράση και προβληματισμό, πειράματα.

(β) Υλικό για τους εκπαιδευτικούς. Είκοσι θεματικές ενότητες με τους βασικούς στόχους κάθε ενότητας και πλούσιο πληροφοριακό υλικό από μια μεγάλη ποικιλία πηγών.

(γ) «Παίζοντας, μαθαίνω για το νερό» - DVD. Συγκέντρωση σε ηλεκτρονική μορφή ποικίλου και πολύμορφου υλικού με θέμα το νερό: καλλιτεχνικές δημιουργίες, όπως μουσική, ζωγραφική, θεατρικά και λογοτεχνικά κείμενα, ποίηση κι ακόμη, ιδέες για παιχνίδια και πειράματα, προτάσεις από εργασίες σχολείων, φύλλα εργασίας, έντυπα αξιολόγησης και έντυπα μηνιαίου ημερολόγιου.

Ποια είναι η χρησιμότητα του εκπαιδευτικού πακέτου στη διδακτική πράξη;

Ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας το υλικό του εκπαιδευτικού πακέτου μπορεί μέσα από κατάλληλους διδακτικούς χειρισμούς κι ερεθίσματα, να ενθαρρύνει τη ενεργητική συμμετοχή των μαθητών σε ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον πολυθεματικό χαρακτήρα του νερού όσο και την πολυδιάστατη φύση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, που σχετίζονται με τη διαχείριση του νερού, το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πακέτο επιχειρεί να διεγείρει τη σκέψη, τον προβληματισμό και την επιθυμία για δράση των παιδιών μέσα από διεπιστημονικές, βιωματικές προσεγγίσεις μάθησης, που ενθαρρύνουν τον κριτικό και δημιουργικό διάλογο, τη συνεργατική μάθηση και τη συμμετοχική διερευνητική διαδικασία μάθησης στη βάση επίλυσης των περιβαλλοντικών θεμάτων, που είναι σύνθετα, αλληλένδετα και πολυπαραγοντικά.

Ποια είναι η εκπαιδευτική αξία των κειμένων των μαθητών;

Η βασική ιδέα που διαπερνά όλα τα κείμενα των μαθητών είναι να εντοπίσουν οι μαθητές τη βασική πληροφορία ή τον κεντρικό προβληματισμό και σε ένα επόμενο βήμα να εμπλακούν σε μια διαδικασία έρευνας και ανακάλυψης της γνώσης, κριτικής διερεύνησης των προβλημάτων, αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές στο πλαίσιο της ομάδας και ανάληψης δράσης είτε μέσα στο σχολείο είτε έξω από αυτό, στη γειτονιά και την τοπική κοινωνία. Στο υλικό που αφορά τους μαθητές ακολουθείται εκτός από μια ενιαία θεωρητική βάση και μια παρόμοια λογική στον τρόπο δομής και διάρθρωσης της ύλης. Σε κάθε ενότητα περιέχονται πληροφορίες και ποικίλες δραστηριότητες, όπως ιδέες για έρευνα, για δράση, για πειραματισμό. Ωστόσο, οι πληροφορίες και οι δραστηριότητες δεν παρουσιάζονται σε κάποια αυστηρή ιεραρχική δομή, αλλά εμπλέκονται μεταξύ τους δημιουργικά και παρουσιάζονται εναλλακτικά, ώστε να υπάρχει μια φυσική ακολουθία της ύλης. Επίσης, οι δραστηριότητες αυτές είναι ενδεικτικές και προτεινόμενες και δεν υποδηλώνουν κάποιο είδος υποχρέωσης για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης ενότητας. Αντιθέτως, οι εκπαιδευτικοί μπορούν στηριζόμενοι στο συγκεκριμένο υλικό να περιοριστούν σε ορισμένες μόνο δραστηριότητες ή να διευρύνουν εκείνες που κρίνουν αναγκαίες με βάση τους στόχους που θέτουν. Στην αρχή κάθε ενότητας υπάρχει μια μικρή εισαγωγή ή δραστηριότητα που προετοιμάζει ψυχολογικά τα παιδιά και λειτουργεί παρωθητικά στην ανάλυση του συγκεκριμένου θέματος. Η πληροφορία, που δίνεται πάντα στο πορτοκαλί πλαίσιο είναι η βασική, στοιχειώδης πληροφορία, που, όμως, δεν εξαντλείται σε περιεχόμενο κι επιτρέπει ακόμη μεγαλύτερη διερεύνηση από τις ομάδες των μαθητών.

Ποια είναι η εκπαιδευτική αξία των κειμένων των εκπαιδευτικών;

Τα κείμενα που απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς έχουν σχεδιαστεί ακολουθώντας τη συλλογιστική που υιοθετούν και τα κείμενα των μαθητών. Στους εκπαιδευτικούς παρέχεται μια ενδεικτική στοχοθεσία, που ενδεχομένως να αποτελέσει μια χρήσιμη κατευθυντήρια γραμμή κατά τη διαπραγμάτευση των θεμάτων που περιέχονται στις σχετικές ενότητες. Παράλληλα, προσφέρεται πλούσιο πληροφοριακό υλικό από μια ευρύτατη ποικιλία πηγών: διεθνή κείμενα διασκέψεων, πρόσφατα δημοσιεύματα, καλά παραδείγματα άλλων χωρών, στατιστικά δεδομένα και αποτελέσματα ερευνών σε άμεση σύνδεση με τα θέματα που θίγονται στις αντίστοιχες θεματικές ενότητες των μαθητών. Δεδομένου, ωστόσο, ότι το θέμα του νερού είναι ανεξάντλητο και γνωρίζοντας ότι η προσφορά γνώσης αυξάνεται θεαματικά, οι εκπαιδευτικοί είναι σκόπιμο να αναζητήσουν και σε άλλες πηγές το αναγκαίο πληροφοριακό υλικό.

Πώς αξιοποιείται στην πράξη αυτό το εκπαιδευτικό υλικό;

Η θεματική ενότητα, που αναλαμβάνει μια σχολική τάξη για να ασχοληθεί, μπορεί είτε να παρέχεται αυτούσια στις ομάδες των μαθητών είτε να φωτοτυπείται. Επειδή, ωστόσο, η ασπρόμαυρη φωτοτύπηση αλλοιώνει την έγχρωμη εμφάνιση των σελίδων κι επειδή είναι κατά κανόνα δύσκολη η πρόσβαση του σχολείου σε περισσότερα από ένα εκπαιδευτικά πακέτα, προτείνεται, εναλλακτικά, η υποδειγματική χρήση του εκπαιδευτικού πακέτου. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν με βάση τις προτάσεις του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού να σχεδιάσουν ατομικά φύλλα εργασίας ανά μαθητή, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο και τις ανάγκες του μαθητικού δυναμικού της τάξης τους. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα εκτύπωσης του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού, μέσω του συνοδευτικού DVD ή της ιστοσελίδας www.watersave.gr.

Το πακέτο, ηλεκτρονικής μορφής: «Παίζοντας, μαθαίνω για το νερό» αποτελεί βασική πηγή άντλησης υλικού για τα θέματα του νερού. Το πλούσιο υλικό που προσφέρει το πακέτο, προέρχεται είτε από εργασίες σχολικών μονάδων είτε από τους συνεργάτες του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, που σχεδίασαν το υλικό αυτό ειδικά για να συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πακέτο. Επιπλέον, αξιόλογο υλικό παρέχεται μέσω της αντίστοιχης ιστοσελίδας (www.watersave.gr) του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, που σχεδιάστηκε ειδικά για τις ανάγκες του προγράμματος. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι η χρήση του προσφερόμενου υλικού προτείνεται προκειμένου να πλαισιώσει ή να συμπληρώσει τη δουλειά των παιδιών, όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο, χωρίς, όμως, να δεσμεύει ή να κατευθύνει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των μαθητών και των ομάδων τους.

Για τη δημιουργία αυτού του εκπαιδευτικού πακέτου εργάστηκαν πολλοί...

Αυτό το εκπαιδευτικό πακέτο αποτελεί το αποτέλεσμα μιας συλλογικής προσπάθειας ανταλλαγής κι αλληλεπίδρασης πολλών ανθρώπων μέσα από πολλά επίπεδα συνεργασίας. Οποσδήποτε, δε θα ήταν δυνατή η σύλληψη της ιδέας, η συγκρότηση του υλικού και η συγγραφή του τελικού κειμένου χωρίς τη συμβολή και τη συνεισφορά ανθρώπων που εργάστηκαν και συνέβαλαν ενεργά, ο καθένας με το δικό του τρόπο και μέσα από τις προτάσεις, τις ιδέες, τις παρατηρήσεις και τον προβληματισμό τους.

Νιώθουμε, λοιπόν, την ανάγκη να τους ευχαριστήσουμε, αναγνωρίζοντας την προσπάθειά τους και υπογραμμίζοντας τον ιδιαίτερο ρόλο και τη συμβολή τους. Με την ελπίδα ότι δε θα παραλείψουμε τη συμβολή κανενός, ένα μεγάλο ευχαριστώ...

- Σε όλα τα μέλη, εργαζόμενους και εθελοντές του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS.

Για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού εργάστηκαν με ιδιαίτερη αφοσίωση οι:

Νίκος Χρυσόγελος, χημικός, πρόεδρος του Δ.Σ. του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, ο οποίος είχε τη συνολική ευθύνη και εποπτεία του προγράμματος.

Γιώργος Καλλής, Δρ. περιβαλλοντολόγος, μέλος του Δ.Σ. του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, ο οποίος είχε την επιστημονική ευθύνη για την επιλογή και συλλογή του κατάλληλου υλικού.

Χριστίνα Κάτσενου, εκπαιδευτικός, Msc Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, μέλος του Δ.Σ. του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ, η οποία ανέλαβε τη συνολική διαμόρφωση των κειμένων, τη δημιουργία και συγγραφή των κειμένων για τους μαθητές και τη γλωσσική επιμέλεια των κειμένων για τους εκπαιδευτικούς.

Μελίτα Λαζαράτου, ψυχολόγος, MSc, υπεύθυνη προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS (2005-07), η οποία ανέλαβε την ευθύνη ανεύρεσης, συλλογής, οργάνωσης και αρχικής διαμόρφωσης του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού και την επιμέλεια του φωτογραφικού υλικού.

Βαγγέλης Κουκιάσας, αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, ο οποίος συνέβαλε στη διαμόρφωση του πακέτου μέσω της προσφοράς σημαντικού υλικού σε θέματα ύδρευσης και διαχείρισης νερού στην πόλη.

Ευτυχία Μαύρου, περιβαλλοντολόγος MSc, υπεύθυνη προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS (2007), η οποία ανέλαβε την αναπροσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού για το έτος 2007-2008 και τον περαιτέρω συντονισμό και υλοποίηση του προγράμματος.

Ερμιόνη Φρεζούλη (εκπαιδευτικός με εμπειρία σε θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης)

Βενετία Χατζή (πολιτικός επιστήμονας με εμπειρία σε διαπολιτισμικά θέματα)

Χριστίνα Παπαγεωργίου (σύμβουλος σε θέματα περιβάλλοντος και νεολαίας)

Χάρης Κωνσταντάτος (πολιτικός επιστήμονας)

Μιχάλης Θεοδωρόπουλος (περιβαλλοντολόγος),

Σταυρούλα Κορδέλα (περιβαλλοντολόγος)

Μαίρη Βιταλιώτου (γεωλόγος)

οι οποίοι/ες συνέδραμαν στη διαδικασία ανεύρεσης, συλλογής και διαμόρφωσης του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού.

- Στην κ. **Ευγενία Φλογαΐτη**, Καθηγήτρια Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών για τις πολύ εύστοχες κι εποικοδομητικές παρατηρήσεις της στη συγκρότηση του εκπαιδευτικού πακέτου.
- Στον κ. **Θεόδωρο Ορεινό**, Δρ. βιολόγο, Σχολικό Σύμβουλο Φυσικών Επιστημών, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας, για τη θερμή και ουσιαστική υποστήριξή του σε όλη τη διαδικασία διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού υλικού.
- Στον κ. **Θεόδωρο Σιορίκη**, χημικό, μέλος της Παιδαγωγικής Ομάδας του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Θέρμου για την πρόθυμη προσφορά πληροφοριακού και φωτογραφικού υλικού, ιδεών και προτάσεων σε όλη τη διαδικασία διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού υλικού.
- Στους υπεύθυνους / ες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των συνεργαζόμενων Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, η βοήθεια και η συμβολή των οποίων ήταν καθοριστική στην οργάνωση των ημερίδων, στη δυνατότητα συνεργασίας με τις σχολικές μονάδες, στην ανταλλαγή απόψεων με τους εκπαιδευτικούς της διδακτικής πράξης και στη συγκρότηση του εκπαιδευτικού υλικού. Ιδιαίτερα των περιοχών:
 - Γ' & Δ' Αθήνας
 - Αιτωλοακαρνανίας
 - Αργολίδας
 - Αχαΐας
 - Δυτικής Αττικής
 - Α' & Β' Θεσσαλονίκης
 - Ηρακλείου Κρήτης
 - Μαγνησίας
 - Πειραιά
 - Ρέθυμνου
 - Χανίων
 - ΠΕΕΚΠΕ Παράρτημα Θεσσαλονίκης
- Στους υπεύθυνους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Θέρμου, Ρεθύμνου, Βάμου, Ν. Κίου, που συνέβαλαν με την ενίσχυση, τη γνώση και την κρίση τους.
- Στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στις ημερίδες που οργανώθηκαν, οι οποίοι εκφράζοντας τις σκέψεις, τις ιδέες, τις προτάσεις και τον προβληματισμό τους συνέβαλαν δημιουργικά στη δημιουργία αυτού του εκπαιδευτικού υλικού. Ιδιαίτερα, υπογραμμίζουμε τη συμβολή των εκπαιδευτικών, που συνέδραμαν είτε με ιδέες και υλικό είτε με αξιολογικές παρουσιάσεις στις ημερίδες που οργανώθηκαν. Ακόμη, τονίζουμε τη χρήσιμη κι εποικοδομητική συνεισφορά των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στα βιωματικά εργαστήρια προσέγγισης των θεμάτων του νερού.
- Στις σχολικές μονάδες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Ιδιαίτερα ένα μεγάλο ευχαριστώ σε αυτούς που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα ενεργούς δράσης, με περαιτέρω δραστηριότητες (βλ και www.watersave.gr):
 - 3ο Δημοτικό Σχολείο Ελευσίνας
 - 4ο Δημοτικό Σχολείο Ελευσίνας
 - 5ο Δημοτικό Σχολείο Ελευσίνας
 - 7ο Δημοτικό Σχολείο Ελευσίνας
 - 9ο Δημοτικό Σχολείο Ελευσίνας

- 18ο και 24ο Δημοτικό Σχολείο Κερασινίου
- Εκπαιδευτήρια Φρυγανιώτη
- Δημοτικό Σχολείο Αδάμαντα Μήλου
- 11^ο Δημοτικό Σχολείο Χαϊδαρίου
- 8^ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Παρασκευής
- Γυμνάσιο Κανίθου
- 1^ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Δημητρίου
- 3^ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Δημητρίου
- 10^ο Νηπιαγωγείο Αγ. Δημητρίου
- Αριστοτέλειο Γυμνάσιο Κορίνθου
- 6^ο Δημοτικό Σχολείο Γρεβενών
- 5^ο Νηπιαγωγείο Χανίων
- Σύγχρονη Σχολή Αυγουλέα – Λιναρδάτου
- 1-18ο Δημοτικό Σχολείο Κερασινίου
- 2ο Δημοτικό Σχολείο Συκεών Θεσσαλονίκης
- 3ο Δημοτικό Σχολείο Ωραιοκάστρου
- 15ο Δημοτικό Σχολείο Ιλίου
- 4ο Δημοτικό Σχολείο Ιλίου
- 18ου Δημοτικού Σχολείου Κερασινίου
- 106ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών
- Δημοτικό Σχολείο Νεροκούρου Χανίων
- Δημοτικού Σχολείου Μονεμβασίας
- Περιβαλλοντική Ομάδα Μουσικού Γυμνασίου Καλαμάτας
- Λύκειο Αρεόπολης
- Σ.Δ.Ε. Φυλ. Κορυδαλλού

- Επίσης, στους συνεργαζόμενους Δήμους των αντίστοιχων περιοχών, καθώς και στις ΔΕΥΑ Ξυλοκάστρου, Δικαίου (Κω), Ηρακλειδών (Κω), Χερσονήσου, που με δική τους πρωτοβουλία συμμετείχαν στο πρόγραμμα, παρόλο που ήταν σε περιοχές εκτός αρχικού σχεδιασμού.

Ζητούμε συγνώμη για τυχόν παραλείψεις, ενώ ελπίζουμε ο κατάλογος με τις ευχαριστίες να μεγαλώνει καθώς το πρόγραμμα προχωράει

Το φωτογραφικό υλικό που συνοδεύει τις σελίδες του εκπαιδευτικού πακέτου είτε προέρχεται από το αρχείο του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS είτε έχει διατεθεί προς χρήση στο Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS. Τις φωτογραφίες διέθεσαν οι: Θ. Σιορικής, Α. Καρίμαλη, Ν. Χρυσόγελος, Μ. Λαζαράτου, Μ. Θεοδωρόπουλος.

Εξοικονόμηση νερού, λοιπόν, αφού πρώτα κατανοήσουμε γιατί το νερό είναι βασικό για τη ζωή, από πού έρχεται και πώς χρησιμοποιείται διαμέσου των αιώνων, ποιος είναι ο ρόλος του στη βάση των διαφορετικών πολιτισμικών και καταναλωτικών συμπεριφορών, τι προκαλεί η έλλειψη και η υποβάθμισή του και αφού τελικά διαπιστώσουμε ότι δεν είμαστε μόνοι στην προσπάθεια, αλλά υπάρχουν πολλές δυνατότητες και πολλά καλά παραδείγματα γύρω μας, όπου οι μαθητές και οι πολίτες νοιάζονται, προσέχουν και κάνουν τρόπο ζωής τη μείωση της σπατάλης του νερού.

Ελπίζουμε, ότι μέσα από αυτή τη διαδρομή θα γίνουμε μέρος της λύσης του προβλήματος, θα γίνουμε περισσότερο ενεργοί, περισσότερο κριτικοί και περισσότερο ευαίσθητοι στη σχέση μας με το νερό, αυτό το πολύτιμο για τη ζωή αγαθό.

Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS

Μαμάη 3, 104 40 Αθήνα, Τηλ- Fax. 210 8228795, E-mail: info@medsos.gr, Website: www.medsos.gr

© Η χρήση του υλικού για εκπαιδευτικούς – ενημερωτικούς σκοπούς επιτρέπεται με αναφορά στην πηγή: Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή και διακίνηση του υλικού σε κάθε μορφή για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς ή η αλλοίωση των στοιχείων της πηγής.
© Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS